

Európa
a polgárokért

Demokratikus elkötelezettség és polgári részvétel

EACEA-51-2018

Testvérvárosi együttműködés

**25 év a szolidaritásban: Ismerjük meg múltunkat, fogadjuk el jelenünket,
álmodjuk meg jövőnket – együtt**

Projektazonosító: 609203-CITIZ-1-2019-1-HU-CITIZ-TT

Dátum: 2019. szeptember 7.

Helyszín: Kiskunhalasi Cigány Nemzetiségi
Önkormányzat Rostás László Közösségi Háza

Ternyák Jenő Pro Urbe és Pro Natura-díjas fotográfus Ej danaré, danaré... kiállításához

Ternyák Jenő egy helyütt ezt írja magáról:

„Kiskunhalason születtem, s azóta is itt élek. Lokálpatrióta vagyok. Minden, ami Kiskunhalással kapcsolatos, az érdekel. 1955 óta fényképezek, feladatombnak tekintetem, hogy a várost és eseményeit megörökítsem. Nagyon sok muzeális értékű felvételem van Kiskunhalasról. Másik kedvenc területem, hobbim a természetfotózás. Ebben sikereim is vannak, több cikkem fotókkal illusztrálva a Búvár című lapban jelent meg. Sok ritka és védett növényt fedeztem fel Halas környékén.”

Nagyon jó munkakapcsolat és barátság fűzte a Kiskunsági Nemzeti Park munkatársaihoz, vezetőihez. Az ő kezdeményezésére került több Halas környéki élőhely természetvédelem alá. Hozzá kapcsolható a Kiskunhalas határában egyedülálló tartós szegfű tanösvény kialakítása. Több mint 10 éven át a Halas Televízió külső munkatársaként operatőrként dolgozott.

Az 1960-as években végigfotózta az akkor még meglévő halasi cigányvárost, épületeit, a cigányság mindennapjait, ünnepeit, a vályogvetést.

Kiskunhalason emberemlékezet óta élnek cigányok – romák. Nagy utat jártak be a társadalmi fejlődés terén, míg a sátras, vándorló életet felváltotta a letelepedett, mai élet.

Idézet egy 1916-os jelentésből:

A KISKUNHALASI CIGÁNYOK ÉLETVISZONYAIRÓL [1916]

Kis-Kun-Halas r.t. város polgármesterétől 7423/1916. sz.

Nagyméltóságú M. Királyi Belügyminiszter Úr!

15.000/1916. Eln. számú rendeletre jelentem a következőket:

Városunk területén van a nőekkel és gyermekekkel együtt mintegy 100 főből álló olyan cigány, akik a sátoros cigányok fogalma alá sorozhatók.

Ezen cigányoknak elődjai azonban még a múlt század 60-as éveiben az abszolút kormány idejében s annak intézkedésének kifolyásaképp városunk területén kényszereszközök alkalmazásával letelepítettek, úgy, hogy a mostani cigányok mint a letelepített cigányoknak leszármazói, már mind itt születtek, születésük alapján itteni illetőségűek, születési eseteik is rendszeren anyakönyvezve vannak, és a helyi hatóság előtt mindannyian ismeretesek.

A város mellett fekvő közterületeken tartózkodnak állandóan oly módon, hogy egy nagyobb részük ezen a közterületeken a hatóság engedélyével saját költségükön épített lakházakban, egy kisebb részük pedig ezen lakházak mellett felállított sátorokban laknak. A cigányok ezen kisebb része is azért lakik sátorokban, mivel még nem rendelkezik a házfelépítéséhez szükséges anyagi eszközökkel, de minden igyekezetük oda terjed, hogy ők is házat építsenek, és a sátorok elhagyásával, lakházakban helyezkedhessenek el. Úgy hogy a város közvetlen közelségében épített, úgynevezett „Cigánysor” évenként egy-két felépített lakházzal mindig szaporodik, s így tehát nem messze már a jövő, midőn az itteni cigányok a sátorok teljes elhagyásával, mindannyian lakházakban fognak elhelyezkedni.

Cigányaink, mint itteni születésűek és illetőségűek minden tekintetben kifogástalan magaviseletet tanúsítanak, kora tavasztól késő őszig nem csak a férfiak, de a nők, sőt a munkaképes gyermekek is állandóan mint napszámosok mezei munkával foglalkoznak és dolgoznak, sőt vannak közöttük többen, akik mint gazdasági cselédek állanak szolgálatban, a téli napszámos munkák teljesítéséből is becsületesen kiveszik részüket.

Minden cigány családnak van a város határában 2-3 holdnyi terjedelmű feles vagy harmados használatban bírt tengeri és burgonyavetése, amely terményvetéseket rendszeren megmunkálják, leszedik, behordják és a terményből nekik jutó részeket a család élelmezésére fordítják, úgy, hogy ily úton közsegély vagy anyagi támogatás nélkül fenntartják magokat.

A vagyon- és személybiztonságot egyáltalán nem veszélyeztetik, amennyiben ezen cigányokhoz tartozók közül idegen vagyon vagy személy ellen irányzott büntetendő cselekményt emberemlékezet óta nem követett el senki.

Himlő ellen beoltva, katonai kötelezettségüknek immár évtizedek óta pontosan eleget tesznek, amennyiben a múltban a rendes sorozásokon, most a háború alatti népfölkelő bemutató szemléken minden kényszer alkalmazása nélkül pontosan megjelennek, úgy, hogy a közülük mintegy 20-25-en besorozva, legnagyobb része a harctereken teljesít katonai szolgálatot.

Kocsijaik, lovaik nincsenek, állandóan és rendszeren a város területének határában dolgoznak. A város területéről eltávozni vagy elkóborolni nem szoktak soha, kivéve, a szomszédos községekben tartott országos vásárokat, ahova közülök néha egy-kettő el szokott látogatni, de a távozás előtt az illetők mindig a rendőrhatalóságnál jelentkeznek és a vásárt külön e célra és pár napi határidőre kiállított rendőrhatalósági igazolvánnyal látogatják meg, és az igazolványi határidő lejártá előtt ide mindig pontosan visszatérnek.

Ha a város határában idegen sátoros cigány megjelenését észlelik, erről rendszeren értesíteni szokták a rendőrhatóságot, mint jelzik azért, hogy azok a város határából eltávolíttassanak, s nehogy az azok által netán elkövetendő büntetendő cselekmények miatt ők zaklattassanak vagy gyanúsíttassanak.

Szóval, a fent előadottak s a tényállásnak mindenben megfelelőek szerint az itt lévő, itt született, s itteni illetőséggel is bíró cigányok a sátoros cigányok fogalma alá sorozhatók ugyan, de kóbor cigányoknak egyáltalán nem tekinthetők, tisztességes, s a mezőgazdaságra csak előnnyel bíró földművelő munkások, s mint ilyenek, letelepült, a helyi hatóság előtt ismeretes és rendes lak-, illetve tartózkodási hellyel bíró cigányoknak tekintendők. Ezek előterjesztése és jelentése után mivel a fentforgó viszonyok között úgy én, mint a rendőrhatóság is, a mi cigányainkkal szemben a 15.000/1916. Eln. számú rendeletben foglalt intézkedések alkalmazását indokolatlannak, sőt közszempontból határozottan hátrányosnak tartjuk, az ügy sürgősségére tekintettel közvetlen Nagyméltóságodhoz azon felterjesztéssel járulok, miszerint arról, hogy az itteni cigányokkal szemben a hivatkozott rendeletben foglalt rendőrhatósági intézkedések szintén foganatosíttassanak-e, rendeletileg értesíteni kegyeskedjék.

Kiskunhalas, 1916. évi május hó 29-én.

h. polgármester

Még az 1960-as években is eltérő életviszonyok uralkodtak a cigányság körében, mint a magyar emberek között. Kiváló kordokumentum erre Ternyák Jenőnek a szociófotói, amelyeket a 20. század derekán készített a halasi cigányvárosban. E fényképekből jelent meg egy kötet **Ej danaré, danaré...** címmel 2018-ban. Fülöp Róbert polgármester így ír a könyv előszavában:

„Egy különleges és hiánypótló kötetet tart most az Olvasó a kezében.

Nem véletlen használom ezeket a jelzőket, hiszen a bemutatásra kerülő fotók még soha semmilyen kiadványban nem jelentek meg, jöllehet azok az 1960-as években készültek. Különleges azért is, mert már ezeknek a felvételeknek az elkészítése napjainkban nem lenne lehetséges: a halasi cigányváros az 1980-as évek elején végleg felszámolásra került. A képeken megjelenő emberek jó része pedig már nincs is az élők sorában. Sajnos, ugyanúgy nem találkozhatunk már a képek fotográfusával, a Pro Urbe és Pro Natura díjas Ternyák Jenővel sem, aki már második éve nincs velünk. A képek készítője 1955-ben kezdett fényképezni. Hobbinak, kedvtelésnek indult nála a fotózás, majd a szenvedélyévé vált. A Halas környéki természeti értékek fotózása és szeretett szülővárosa megörökítése folytán igazi természetvédő és lokálpatrióta életet élt.

Ej, danaré, danaré... a kiskunhalasi cigányváros 1960 körül című fotóalbum hiánypótló mű is. A halasi cigányságról hasonló jellegű kiadvány még nem látott eddig napvilágot. Napjainkban nehezen elképzelhető, hogy a magyar társadalom szerves részét alkotó nemzetiség, a cigányság az 1960-as években – egy emberöltővel ezelőtt - milyen körülmények között élte mindennapjait. A fotók híven

tükrözik a hétköznapiakat, a cigányváros épületeit, a szegénységet, a vályogvetés emberfeletti erőt igénylő tevékenységét, az emberekről készült portrékat és a közösen eltöltött pillanatok emlékét. A képek bemutatják az eltérő kultúrákból érkezők és a különböző generációk számára, hogy a halasi cigányság mekkora fejlődésen ment keresztül az elmúlt néhány évtizedben.

Aki kézbe veszi a könyvet, könnyebben beleélheti magát a képek által bemutatott akkori valóságba, ugyanis elolvashatja Ternyák Jenő testvérének, Ternyák Ferencnek 1963 júliusában írt riportját a kiskunhalasi cigányvárosról.”

A könyvben is megjelent fotók láthatók itt, a Kiskunhalasi Cigány Nemzetiségi Önkormányzat Rostás László Közösségi Házban, állandó kiállításon, amelyet szeretettel ajánlunk minden halasinak, és látogatónak egyaránt, akik szívesen kalandoznak el a múltban vagy egyszerűen csak Halas történelmének egy részét alaposabban szeretnék megismerni Ternyák Jenő fényképei által. „

Kiskunhalas, 2019. szeptember 7.

Összeállította és a kiállítást felvezette: Juhász Gábor közművelődési referens